

Tara Noastra

După cinci ani

La o parte pentru moment cu toate criticele pe care le ridică la suprafață vârtoarea problemelor noastre curente! La o parte, ca să ne putem ridica cu sufletul pe culme și să vedem de-acolo ca sub fulgerul unei clipe destinul neamului.

S'au împlinit acum cinci ani dela ziua cea mare, cinci ani de când suntem ușa.

Procesul nostru milenar s'a încheiat atunci și un popor întregit și-a inaugurat o nouă răsărire a istoriei sale. Stând să judecăm efectele acestei formidabile transformări, trebuie să afirmăm dela început un optimism cald și senin care se desprinde dintr'un examen onest al împrejurărilor. Este necontestat, că în această scurtă perioadă ideea de stat român, înlăturând toate obstacolele din drum, s'a întărit și că pe ruinele vechilor orândueli distruse de război România unită se înfațșază ca un organism în continuă consolidare. Ideia națională, ca un fluid miraculos, s'a revărsat în această vreme pe toată întinderea teritoriilor unite, îndeplinind o binefăcătoare operă de nivelare și cohesiune sufletească. Provinciile alipite, pe-o cale normală, fără zguduiri mari, au intrat în tonalitatea de simțire a marelui tot. Reromanizarea solului, naționalizarea orașelor, echilibrarea economică a maselor populare, au progresat simțitor. Granițele cu tot cortegiul lor de sugestțiuni seculare s'au fărâmițat tot mai mult în sufletul mulțimii și unificarea a mers înainte într'o desfășurare neodihnită de fiecare clipă. Trecutul cu toate poverile lui, zestrea fatală a cununii noastre, se cufundă tot mai mult în umbră și dincolo de muștrările lui țâșnește o viață nouă plină de inițiativă și plină de culoare.

În această sbucnire proaspătă de energii câmpul politic al țării cu toate neajunsurile lui, sub aspectul închegării noastre de stat se prezintă cu un spor de reală întărire pe seama țării. În vreme ce statele din vecini ieșite din vâlmășagul războiului se găesc în fața unor

curent centrifugale în plină creștere, România a isbutit să-și accen-
tueze din ce în ce unitatea organică desarmând prin bun simț ten-
dințe inoportune și netezind asperități. Partidele politice, ieșind din
alvia îngustă a alcătuirilor regionale de ieri, și-au întins raza de ac-
țiune pe toată suprafața țării, normalizând procesul de circulațiune a
ideilor și introducând definitiv în conștiința publică sentimentul de
unitate. Subt îndrumarea acestor năzuinți concentrice avem mulțumirea
de a înregistra în timpul din urmă și împrietenirea minorităților et-
nice cu ideea noastră de stat, apropierea lor pașnică de noi în ve-
derea unor binefăcătoare raporturi de cinstită și civilizată conviețuire.

Aceste sunt constatările nepărtinitoare ale unei judecăți rezumative.

Că tabloul ar putea fi și mai înveselitor, că progresul ar putea
fi și mai avansat, e un adevăr de care nu ne-ascundem. Paginile a-
cestei reviste și toată străduința noastră zilnică sunt mărturiile criti-
cismului care ne călăuzește. De-aci însă și până la sinistrele ieremiade
ale unora e o mare distanță. Cu deosebire suntem refractari în fața
tuturor mărăiturilor înăcrite proferate de neputincioși și de inadap-
tabili, care batjocorind realitatea și uitând mica lor poveste de ieri,
descurajază prezentul cu tânguirile lor, răspândind în jur venin și se-
mănând blesteme. Toate aceste ponoase ale unor poftă neîmplinite
care fac maculatura praznicului nostru se dau la o parte, pentru ca
unisonul de simțire al unui popor să nu fie tulburat în zile de pioasă
reculegere.

De aceea, privind numai înainte, închizând în criptă sau în mu-
zeu rămășițele trecutelor vremi care nu se acordă cu trebuințele ac-
tualității, totdeauna gata de luptă, cu sănătate și cu îndrăzneală, vom
desfășura mai departe munca noastră încrezătoare.

OCTAVIAN GOGA

La punte

*Bat vânturile toamnei, mai trist bat lângă-o punte:
Acolo se adună cărările din munte:
Acolo astă vară mă așteptai cuminte,
Cu ochii într'o carte, parc'ai fi spus fierbinte
Din a iubirii carte cu paginile sfinte
O rugă către Domnul: să-ți ocrotească pașii,
Să nu te întâlnească, acolo stând, vrăjmașii.*

*Bat vânturile toamnei și'n glasul lor la punte
Iși plâng tristețea toate cărările din munte.
De-acolo, dela punte, în zilele de vară
Când nu era o coastă prea 'naltă să ne pară,
Când nu era cărare s'o știm obositoare,
Cu tine mână 'n mână, cu aripi la picioare,
Porneam spre culmea 'naltă ce-și repezia în vale
Cărările slăvite de laudele tale.*

*Bat vânturile toamnei, mai lung la punte, bat;
Acolo toamna toată din munți s'a adunat.
De-acolo peste punte ieșeai în drumul mare,
Lăsând o zi trumoasă în codru, pe cărare,
Ca 'n alta ne'ndurată să intri deacum
Ce cu lumină multă te așteptă în drum.*

*In ochii tăi acolo vedeam la despărțire
Sfiala cum se luptă cu-aprinsa fericire
Adusă de pe coasta cu tainice poteci;
Vedeam cum se coboară pe ei doi nouri reci,
Câtând la drumul mare ce te-așteptă să pleci,
Și iar câtând la mine, tot farmecul fierbinte
Eu ți-l vedeam sub gene lucind ca mai 'nainte.*

*La marginea pădurii, acolo, lângă punte,
La capătul cărării pustii ce urcă 'n munte,
Bat vânturile toamnei, acolo toate bat,
Și toate-mi spun că vara din codru s'a mutat
Și toate mă întreabă de ce-am întârziat
Eu singur lângă punte, și nu 'nțeleg, când bat,
Că nu pot duce-acasă ce-acolo-am îngropat.*

Alina, 1971 G. ROTICA

Apărarea intereselor Ardealului

— Fragment din discursul rostit în adunarea dela Oradea-Mare —

Din toate partidele politice din țara noastră, singur partidul popoului este născut din iramântările războiului, din suferințele tranșeelor, din nădejdiile de îndreptare răsărite în sufletele celor ce luptaseră pentru țară. Pe când toate celelalte partide, chiar cele noi apărute în urmă, își au rădăcinile tot înaintea războiului, și legătura de filiațiune cu precursorii lor se poate stabili cu ușurință, partidul nostru este produsul nevoilor timpului.

Astfel fiind, concepțiunea mea de organizare a partidului a fost determinată de însăși originea lui și constă în crearea, chiar în pătura unde s'a născut partidul, a unei rețele întregi de organizații în fie care comună, în fie care sat, în fie care cătun, grupate apoi în altele din ce în ce mai mari, din ce în ce mai largi, până la organizația centrală, care le îmbrățișează pe toate.

Rezultatul sforțărilor noastre a fost că astăzi aceasta concepțiune este aproape complect realizată, deoarece avem în toate județele organele prevăzute de statute.

Când în 1920, Liga Poporului a fuzionat cu elementele politice din provinciile alipite, când am dat mâna cu Goga și cu organizațiile din Bucovina și Basarabia, s'a hotărât a se întinde sistemul de organizație din vechiul Regat în tot cuprinsul României-Mari. Cum însă provinciile noi alipite n'avuseseră în trecut o viață politică liberă ca noi, de sigur că opera de consolidare a partidului trebuia să întâmpine greutăți și să se înfăptuiască foarte încet. M'am gândit atunci că s'ar netezi mult drumul dacă s'ar face contopiri în bloc în toate părțile.

Am isbutit a obține aceasta în Bucovina. Ideea mea a fost din capul locului împărtășită și de Goga și am formulat-o amândoi clar și lămurit așa numiților conducători ardeleni.

Ea era folositoare sub toate raporturile și corespundea unei dorinți generale atât în Ardeal cât și în vechiul Regat. Ce ar fi fost mai frumos ca unirea tuturor ardelenilor cu un partid solid organizat din vechiul Regat? Ce rezultate ar fi adus pentru țară această contopire!

Din nenorocire, această frumoasă și patriotică idee nu și-a putut face drum, după cum și-a făcut în Bucovina, îndată ce a fost enunțată.

Chestiunea nefiind cunoscută în cercuri largi și din Ardeal și din vechiul Regat, am profitat de întrunirea de aci din luna Septembrie și printr'un prieten, am împărtășit în public desfășurarea lucrurilor. Dacă ardelenii sunt astăzi despărțiți în doua tabere, vina nu este nici a lui Goga, nici a mea; dimpotrivă, am făcut tot ceea ce era omenește posibil a-i ține uniți, dar ne-am isbit întotdeauna de o rezistență neînfrântă și neexplicabilă, nici chiar din punctul de vedere al intereselor partidului național, nici — cu atât mai mult — din punctul de vedere al intereselor generale.

Dacă țara nu are nici un folos, apoi partidul național, lipsit de forțele vii, cari reprezintă curentele noi născute după războiu în România întregită, se ofilește și tinde să dispară.

După alegerea primului Parlament al României Mari, în care organizația cea mai puternică nu era reprezentată, am făcut sacrificiul de-a accepta propunerea ce mi s'a făcut de a intra în guvern fără a pune vre-o condițiune în ceea ce privește modul de guvernare, fără a examina programul și intențiunile guvernului sub raportul politicei externe și al politicei interne. Când a venit un ziarist să-mi ceară părerea asupra situațiunii, i-am răspuns; duceți-vă la președintele Consiliului, ideile lui sunt ale mele. Vedeți concursul larg, nelimitat ce intenționam să-l dau pentru triumful ideii noastre.

Pusesem numai două condițiuni, promise și acceptate de dnul Vaida prin mijlocirea lui Goga: fuziunea între Liga Poporului și partidul național și disolvarea Parlamentului pentru ca să pătrundă și amicii mai politici în el.

Condițiunile au fost primite dar, din nenorocire, după câte-va zile m'am convins că dacă eram noi în vechiul Regat învinuiți de bizantinism, aveam cu siguranță de a face cu iesuiți, cari credeau că atracția unui portofoliu ministerial m'ar face să renunț la ideia pentru care intrasem în acel guvern.

Dacă facem abstracție de unele organizațiuni politice, care nu au nici în trecut și nici azi baza largă în masa națiunii și nu fac de cât să complice și să încurce viața noastră politică, având ca singur ideal ajungerea la putere, organizația politică demnă de luat în considerațiune este partidul liberal.

Partidul liberal are o organizație foarte solidă, care se deosebește însă de aceea a partidului poporului prin aceea că, pe când organizația liberală este de natură comercială, a noastră este eminente și exclusiv politică. Totuși organizația liberală este tare și lupta cu acest partid este grea, pentru moment inegală. Dar să nu credeți că nu am ferma convingere că vom sfârși prin a-i conving prin propriile noastre forțe, „prin noi înșine“.

Pentru a lupta în mai bune condițiuni chiar de acum cu această solidă organizațiune, am crezut că soluția cea mai bună ar fi unirea tuturor partidelor cari au programe analoage, într'o singură organizație unitară.

Apelul nostru a rămas fără efect.

În schimb, partidul național a enunțat o formulă politică, pe care

o găesc extraordinar și neînchipuit de imorală. Acest partid a declarat că este gata să colaboreze cu ori și ce partid, adică cu întreaga gamă dela extrema dreaptă până la extrema stângă.

Nu este, prin urmare, o chestiune de principii, de orientare politică, de doctrină, ci numai scopul de a lua puterea. După ce au bătut la toate ușile — fără să se deschidă vreuna din cauza mentalității nedefinite și din cauza unei atitudini continuu șovăelnice, — au luat hotărârea să-și întindă organizația și în restul țării, dincolo de hotarele Ardealului. Au găsit, în fine, gruparea takistă sau conservatoare-democrată, care se poate caracteriza prin aceea, că nu era nici conservatoare, nici democrată, ci o asociațiune de oameni călăuziți de legături sentimentale pentru o persoană.

În 1920, noi nu am colaborat cu această grupare oportunistă ci, am luat numai trei miniștri, cari aduceau experiență politică într'un partid, care venea pentru prima oară la guvern.

În orice caz, întru partidul național și cel conservator-democrat n'a fost o contopire ca între ardeleni și Liga Poporului, nu s'a făcut din cele două partide un tot cu caractere comune, ci membrii partidului takist au trecut în bloc în partidul ardelean.

Astfel, partidul național merge în vechiul Regat însă ca partid regionalist, cu un program restrâns, în numele unor idei strănte. Nu-i condamn pentru că se interesează de Ardeal, de oarece nici noi nu nesocotim interesele locale ale diferitelor părți ale țării, ci suntem apărătorii cei mai călduroși și cei mai convinși ai acestor interese, când ele se acordă cu interesele generale ale țării. Am avut ocaziunea recentă de a declara aceasta reprezentanților unor minorități. Repet, nu se pot realiza interesele locale de cât în sfera intereselor generale și sunt convins că interesele Ardealului vor fi susținute mult mai bine printr'un partid, care are baza în întreaga țară de cât printr'unul care și-o are numai într'o singură parte.....

GENERAL AVERESCU

Făgăduiala dela Alba-Iulia

— Partidul național și minoritățile. —

Avem înaintea noastră un vraf întreg de articole, publicate în diferite ziare, cu privire la convorbirea dela Ciucea, dintre reprezentanții politici ai maghiarimei din Ardeal și dnii general Averescu și Octavian Goga.

Nu ne miră tonul și ținuta gazetelor guvernamentale. Am mai avut prilejul să arătăm și altădată puțina înțelegere a partidului liberal față de problema minorităților din Ardeal, pe care o tratează când cu nepăsare când cu intoleranță, legănându-se, fără nădejde de a se opri vreodată, între diletantișm și brutalitate. Se explică deci, lesne, pentru că *Vltorul* privește pur și simplu pe conducătorii partidului național maghiar din Ardeal ca pe „agenții iredentismului dela Budapesta”, socotind inutil, ba chiar condamnabil, orice contact cu acești periculoși cetățeni ai României-întregite. Partidul liberal, a cărui concepție de guvernământ se împiedică aproape totdeauna la Predeal, refuzând să creadă în existența unor probleme locale ardelenesti, — aceasta este vinovata parodie a politicei de unificare, — își inchipuie că numai acțiunea autorității ministeriale e capabilă, prin ea însăși, să netezească asperitățile prezente. Chestiunea minorităților etnice, și în special chestiunea minorității maghiare, nu apare astfel decât pe o singură față: pe fața ei polițienească, cași cum n'ar trebui să cerem mai mult în această privință, decât ocrotirea siguranței imediate a existenței noastre de stat. Mai mult încă, partidul liberal pare foarte mulțumit că maghiarimea din Ardeal nu ia parte la frământările arenei noastre publice, e împăcat cu pasivitatea politică a unei populații de peste un milion de locuitori, știe să tragă toate foloasele electorale din neparticiparea la alegeri a alegătorilor unguri, — nu se sporește astfel așa numita zestre guvernamentală? — și n'are pentru ce să se plângă de lipsa unei opoziții minoritare în Cameră.

Toate aceste împrejurări ajută guvernul liberal să trateze pe toți maghiarii de cetățenie română ca pe niște adevărați rebeli, porniți să saboteze consolidarea României întregite, găsind că este de-adreptul primejdioasă, o participare a acestora în viața politică a țării. Negreșit, aceasta ar urma să fie rețeta cea mai simplă, dar rezultatele nu sunt dintre cele mai fericite pentru liniștea noastră internă.

* * *

Cunoscând această mentalitate a cărmuitorilor noștri de astăzi, nu ne-a surprins văzând-o oglindită în diferitele comentarii și observații răsărite în coloanele oficioaselor liberale a doua zi după conversațiile dela Ciucea.

Nedumeriți am rămas însă, ca de obicei, în fața atitudinii partidului național. Nu ne așteptam să ne sosească și din partea aceasta oșândă și dojană. Gazetele dlui Iuliu Maniu, cruțând deocamdată pe dl general Averescu, au tăbărit asupra dlui Octavian Goga, prezentând orice acord cu minoritățile etnice drept contrazicerea principiilor de consolidare națională a românismului în Ardeal. Bravul comitet de-o sută, în care intră la olaltă advocații întreprinderilor industriale dela Budapesta și întreținții capitalului evreo-maghiar din Cluj, s'a umflat în pene, fără greutate, într'o nouă atitudine de ieftină indignare, — și i-ar conveni să se înfățișeze în falnica armură de străjeri ai unei fanatice intransigențe.

Partidul național, ca orice grupare cu doctrină flotantă, își poate îngădui de multe ori luxul micilor contraziceri. E destul să reamintim că după doi ani de deșănțată campanie împotriva „ciocoilor“ din vechiul Regat, pela toate alegerile, — care de care mai parțiale, — acest partid a deschis sucursală la București tocmai în palatul „prințului“ Cantacuzino de pe calea Victoriei... De data aceasta, povestea era să se repete. Dar, din întâmplare, apucătura nu mai poate prinde. Partidul național e angajat prea categoric pe chestiunea minorităților, pentru a ne mai încânta cu jongleria unu joc dublu.

Un program lămurit, cuprinzând principii fundamentale și soluții reale, partidul național nu s'a gândit să-și întocmească niciodată; deși programele politice, de cele mai multe ori simple elemente decorative, sunt mai puțin elocvente de cât structura partidelor. Totuș, partidul național privește și acum ca un fel de *Magna Charta* a orientării sale: cele nouă puncte din rezoluția dela Alba Iulia. Despre valoarea pe care o acordăm acestor articoli și paragrafi, ai unei hotărâri pe care poporul adunat la 1 Decembrie 1918 la Alba Iulia n'a cunoscut decât în partea ei esențială: unirea cu România, s'a mai vorbit în paginile acestei reviste. Nu găsim de prisos să reamintim, — rezoluția s'a publicat din nou cu prilejul aniversării celor cinci ani dela marele eveniment, — pasagiul privitor la minorități.

Pasagiul cu pricina are următorul cuprins: „Adunarea hotărăște: Deplină libertate națională pentru toate popoarele conlocuitoare. Fiecare popor se va instrui, administra și judeca în limba sa proprie

prin indivizi din sânul său, și fiecare popor va primi drept de reprezentare în Corpurile legiuitoare și la guvernarea țării în proporție cu numărul indivizilor ce-l alcătuiesc.“

Iată, prin urmare, cari erau angajamentele luate de conducătorii partidului național. Printr'un fel de contract unilateral, aceștia s'au legat să păzească pe seama *fiecărui popor*, deci și pe seama maghiarimei din Ardeal, dreptul de a avea școală proprie, administrație proprie și justiție proprie. Mai mult! Generozitatea rezoluției dela Alba-Lulia mergea până acolo, încât, în proporție cu numărul populației sale, minoritatea maghiară ar fi trebuit să aibă un reprezentant în guvern, — ce-ar putea să fie el decât ministru? — iar minoritatea săsească s'ar alege și ea, potrivit aceleiaș făgăduieli, cu un modest subsecretar de stat...

* * *

Aceasta a fost încă o consecință a nepregătirii cu care frunzașii partidului național s'au înfățișat în ziua cea mare, la supremul examen politic, care-i chema să le cerceteze concepția lor despre nouile temelii ale României întregite. Țărănimea a stat atunci deoparte, neîmpărtășindu-se nici-o clipă din băutura bine alambicată și cu atenție dozată, pe care o pregătea „comitetul național“ în celebra odaie a hotelului *Dacia*. Amețită de fiorii momentului așteptat o mie de ani, această țărănime, vorba e a dlui Eugen Goga, unul din martorii obiectivi ai acestui viu contrast, venise să strige din baerile inimei: „Trăiască România-Mare!“ și apoi să se întoarcă acasă. Dar, prudenții organizatori, și mai târziu fericiții exploataori ai adunării dela Alba-Lulia, n'au înțeles astfel lucrurile. Ei au cercetat cu grije *condițiile* prolixului „pact“, ei au prevăzut autonomie provizorie, ei au înființat Consiliul dirigent, ei au dat drept de vot femeilor și ei au promis autonomie locală minorităților.

Nu s'au gândit, poate să, se țină în chip loial de vorbă. Pe vremea aceea, însă, Dumnezeu lor era președintele Wilson, cu cele paisprezece puncte ale mesagiului său. (E drept, rezoluția dela Alba-Lulia n'are decât nouă). Ideia unui stat unitar, încheat în biruința plătită cu sânge a micii Români, ideia neclintitei noastre solidarități naționale, nu pătrunseseră încă decât sub o formă nebuloasă în mințile conducătorilor care abea sfârșiseră tratativele dela Arad cu plenipotențiarul guvernului Károlyi. Un mic detaliu dovedește în deajuns mentalitatea aceasta: dl Alexandru Vaida declarase în numele partidului național, după ruperea acestor târgueli, că Transilvania va avea proprii ei reprezentanți la Conferința de pace, căreia i se recunoaște exclusiv competența de a hotărî asupra soartei ținuturilor românești din Ungaria. Despre autoritatea de stat a României unite, — nici pomeneală!

Așa se explică și regimul rezervat pe seama minorităților din Ardeal. Parcă ar fi fost vorba de un soi de Elveție a Europei centrale, un mozaic bine rânduit de naționalități, în care elementul românesc ar fi jucat cel mult rolul unui ciment binevoitor și șters!

E adevărat că partidul național, guvernând prin Consiliul dirigent, Ardealul, timp de aproape doi ani, nu s'a gândit să transpună în fapt promisiunile șefilor lui și nu s'ar încumeta să încerce realiza-

rea lor nici dacă, prin imposibil, dl Iuliu Maniu s'ar găsi mâine, din nou, în fruntea unui Consiliu dirigent renăscut din propria lui cenușe. Angajamentul partidului național a rămas, cu toate acestea, negru pe alb și ziarele partidului național jură și acum pe hotărârile dela Alba-Iulia, cari conțin o asemenea rezolvare a problemei minorităților.

* * *

De aici, două concluzii.

Mai întâi, protestările partidului național, care poartă în cărcă povara unei ușuratece făgăduieli politice, sunt și ridicole și incorecte. Să oferi în mod solemn minorităților din Ardeal ceea ce le-a dăruit partidul național la 1 Decembrie 1918 și să te ridicia apoi împotriva unor convorbiri în care a fost vorba de revendicări neasemănat mai mici, iată ce întrece și limitele glumelor groase, cu cari eram obișnuiți până acum din partea adversarilor noștri.

Al doilea. Orice partid de guvernământ care ar ajunge la o înțelegere practică și reală cu minoritățile din Ardeal, adoptând cu totul altă bază decât cuprinsul rezoluției dela Alba-Iulia, ar face un adevărat serviciu patriei, reparând o necugetată ușurință și făcând să amuțească refrenul neplăcut al unui „pact“, în care interesele statului național al României întregite nu se vedeau destul de bine apărate.

Iar minoritățile, ele înși-le, n'ar avea pentru ce să plângă pe ruinele unei făgăduieli deșarte. Decât amara amăgire a unui „petic de hârtie“ pe care nu-l respectă nici cei cari l'au pecetluit cu iscălițurile lor, e de preferat un regim sincer de îndatoriri reciproce, de pe urma căruia să fie mântuite: și principiul de unitate al României și libera dezvoltare sufletească a cetățenilor ei de altă naționalitate.

ALEXANDRU HODOȘ

Făt-Frumos

Era mărunțică, oacheșă și sglobie ca un titirez. Ochii îi străluciau ca două mărgele de sub genele aduse și de sub sprâncenele stufoase, aproape prea stufoase pentru vârsta ei. Mai adesea, ochii aceștia aveau o privire șireată care vorbea dragălaș din fața rotunjoară, cu buzele subțirele și cu năsușorul cam obrăznicuț; câte odată, espresia aceasta se schimba, dar numai în două feluri; când avea de ce să fie veselă, i se lumina obrazul ca de o năvală de raze aurii, și ochii negri îi râdeau atuncea, de nu se putea, oricine ai fi fost, să nu zâmbești cu dânsa... Dar uneori o vedeai că devine fără veste atentă, fața i se lungia, serioasă, privirea i se întuneca, și cu capul în pământ prindea șorțul în dreapta și în stânga, apoi își netezia părul pe tâmpile și pornia cuminte la o chemare. Căci întotdeauna, atunci, trebuia să răsune de undeva un glas răstit, muștrător sau poruncitor:

— Berta!

Ochii șireți sau rătători arătau că știau și să se înnozeze, să se învăluiască, — și pare că erau alții. Era strașnică măicuța, de loc nu știa de glumă, și măcar că Berta trecuse acuma de șasesprezece ani, se îngălbenia și tremura când o vedea mânioasă ca și pe vremea când era fată mică; iar mânioasă, mama Sida eră mai întotdeauna, — căci greu era să-i intri în voie, și mai la toate le găsia câte un cusur.

Berta stătea la dojana părintească așa cum stă omul așteptând să treacă o furtună care dă peste el orbește și de care n'are puțința să se feriască. Toată răsbunarea îi era când putea să redevină fata sglobie, cu privirea șireată sau rătăitoare pe care, vai! mama Sida n'o cunoaște și nici n'are să o vadă vr'odată...

Ajunge-va cândva și Berta să semene și la felul de a fi cu maică-sa, cu care aminteri la față seamănă destul de bine, — însă numai în felul aceleia înorate, cu ochii posomorâți de sub sprâncenele încrețite? Asemenea întrebări nu-și pun oamenii tineri — și nu și-o punea nici Lisandru din vecini, când pândia uneori de peste gard la sburdălniciile fetișcanii. Ca să și le facă mai în voie, Berta se făcea că nu-l vede, măcar că i se oglindia în ochii pieziși chipul svelt al tânărului cu părul creț și cu fața albă ca spuma, mai viu și mai

luminos decât în cel mai limpede și mai curat cristal. Băiatul o privia îndrăzneț în ochi, și zâmbia și dânsul adesea cu înțeles, — dar ca să-i vorbiască, era întotdeauna prea departe.

Se cunoscuseră mai bine, mai de mult, când erau copii. Dar apoi pe Lisandru l-au dus la școală, departe, și a stat acolo la oraș la un unchiu al lui, n'a mai venit de mult pe-acasă. Poate că Berta s'a mai gândit la el în vremea asta, poate că nu s'a mai gândit, — nici ea n'ar putea să spună tocmai fără îndoială; dar așa cum l-a văzut acuma când s'a întors, de bună seamă că nu și l-a închipuit. Până când ea stătuse aci în cuprinsul curților și grădinilor largi din orașelul mai ca și un sat, colo departe crescuse un Făt-frumos; și iată-l acuma revenit aci, la doi pași de unde stăruise, în toată vremea aceasta, Cenușotca....

Lasă că nici pentru dânsa nu trecuse vremea așa de geaba; Lisandru își mărturisia lucrul acesta, de câte ori o vedea, măcar așa mărunțică și plinuță, mlădioasă totuși arătându-se și iar ascuzându-se, pe potecuțele dintre tufișele înalte de coacăz și de agrisă din grădina mamei Sida....

Cum te urcai aci, tocmai sus și aproape de grădina vecină era un măr bătrân, stufos cât un nuc rotat. Ceva mai încolo, o canapea de verdeață, tăiată în mal, și semănată peste tot cu iarbă. Când știa Lisandru că aci nu peste mult o să răsară luna, s'a strecurat ușor, nevăzut, până aci; și nu și-a zis că poate și astăzi, ca și ieri, o să apară arătarea albă, urcând încet și oprindu-se câteva clipe în umbra ocrotitoare a mărului... Câteva clipe, — dar destul ca să-i iasă fără veste în cale, s'o prindă de mână și să n'o mai lase acum să alerge prea departe, ca să-i poată vorbi...

Berta nu s'a speriat, n'a strigat, n'a zis nimica, — pare că s'ar fi așteptat la întâlnirea asta. Numai ochii îi înnotau într'o lumină care nu putea să fie numai lumina lunii de sus, ci par'că lucia de undeva din adâncul căpșorului ridicat cu îndrăzneală.

— „De ce tot fugi de mine?“ sbură tremurând o șoaptă. — „Eu? ca să mă ajungi“... vibra răspunsul în râs ușor.

Și iată că se pomeniră amândoi c'aveau atâtea să-și spună! Și pierduseră atâtea vreme urmărindu-se numai din ochi, de departe... Cum o să mai poată să prindă din urmă zilele cari sburaseră?...

Dar ce! O clipă poată să cuprindă într'însa mai mult decât ceasuri, decât zile întregi... O clipă în care mâinile ce s'au întâlnit se țin strâns, obrazul se pleacă încet pe umăr, și capul pe obraz, buzele căutând fruntea, și deodată întâlnindu-se fierbinți nervoase, violente, mușcându-se aproape, într'o frenezie deslănțuită ca a torentelor ce-și rup zăgazarile neputincioase d'a le mai ține în frâu...

O tresărire, și fata smulgându-se cu putere, se ridică palidă, cu privirea sperioasă... A răsunat de unde-va o chemare?...

— Berta!

A auzit-o limpede. Și ca la o poruncă ce trebuia numai decât și fără împotrivire ascultată, s'a făcut nevăzută, mănătată în alergare de bătaile repezi ale inimii...

Jos tăcere. N'a strigat nimeni. E liniște adâncă peste tot. Cum ar fi și putut să strige cineva, așa de lămurit, dela atâta depărtare?

N'a strigat decât teama din sufletul ei. Berta urcă iarăș, încet, simțind cum bătaile inimii i se tot potoliau. Dar sub măr nu mai era nimeni...

Încet, luna își urma calea pe cer. Și până târziu a rămas fata acolo, pe canapeaua de verdeață, cu ochii pierduți în zare. Numai în trei feluri știuseră să priviască până acuma; — din clipa ce trecuse, au mai învățat și altfel... Și Făt-frumos nu era aci, să soarbă privirea aceasta și să se îmbete de dansa...

* * *

Nu s'a mai întors Lisandru sub măr, nici în seara următoare. A doua zi a venit unchiu-său să-l ducă iar, — și mai departe ca până acuma; — că n'avea alt urmaș, și-și pusese gând să facă dintr'însul domn mare...

Domn mare, nu de seama Cenușotcei... Să fi știut mama Sida ce i-a trecut ei o clipă prin gând... Dar nu va ști. Nimeni nu va ști niciodată...

De seama Cenușotcei, era Petrea Mălăețului, iunganul bleg și bălan, care dobândise voie să vină „să-și facă frumosul“ fetii, și cu care logodna era hotărâtă încă de mult între părinți.

Petrea n'a prea îndrăsnit să vină, și a trebuit să-i făgăduiască tată-său, Mălăețu, o bătaie în lege, ca să-l hotărască. Il lua cu flori reci, când se gândia numai, la ochișorii batjocoritori ai fetii. Din școală încă, își aducea aminte, cum ea, de milă, îl apăra de dracii de băeți cari umblau să-i smulgă merindea din mână, măcar că fata era cu trei ani mai mică decât dânsul, — și cu ce privire disprețuitoare îl lăsa apoi să urle, cu cornul în gură, galben încă de spaima îndurată... Băeții îl râdeau și mai avan, — iar el prindea o evlavie tot mai mare de prichinduța Berta a mamei Sida.

Evlavia asta îl ținea ș'acuma departe; dar apoi dacă i-a făgăduit tată-său bătaie, ce era să facă? Și-a luat inima în dinți.

De câtă-va vreme Berta, cât numai poate să scape, dă fuga la canapeaua de verdeață din capătul grădinii, și mereu acolo își face veacul. Așa îi spune mama Sida lui Petrea, — iar Petrea, bânănăind din mâna stângă, iar cu dreapta îndreptându-și mereu legătura și gulerul scrobite care îl tot ciupește de beregată, urcă agale spre mărul cel bătrân cât un nuc rotat.

A ajuns. Berta împlântă în pământ vârful umbreluții — a adus-o să se apere de soare, — apoi își razămă mânilor de mâner, bărbia de mâni, și se uită la Petrea. Petrea pleacă privirea în pământ, și cum nu mai vede ochii scăpărători ai fetei, prinde fără veste curaj și încep să rânjască.

— Apoi acū dacă scap de miliție, așa a zis tata, la toamnă-i logodna, și mama Sida a zis...

Ce-a mai zis mama Sida, n'a mai așteptat Berta să audă. Cum

sta și se uita la bădăranul ăsta de aci, și își aducea aminte în ce loc se oprise și în al cui loc răsărise el acolo, — o cuprinse deodată un necaz, o ciudă scrâșnitoare, o furie năvalnică, se ridică, smulse umbrele din pământ, și odată numai ce începu să curgă o ploaie de lovituri peste pălăria, peste capul gol, peste urechile, peste umerii, peste spatele lui Petrea. Isbia fata cu sete, cu înverșunare, cași când ar fi avut să-și răsbune pentru o insultă de moarte, pentru un sacrilegiu ce s'ar fi săvârșit acolo, în fața ei. Iar Petrea stătea, tot mai plecat, tot mai încovoiat, — până ce își aduse aminte că în cele din urmă nu-l ținea nimenea acolo și că n'avea, dacă voia, decât s'o șteargă la sănătoasa.

Roșie, gâfâind încă de multa încordare, Berta lăsă jos umbrela și-și netezi părul dela tâmpile, — când iarăș auzi, de astă dată nu așa de limpede, dar mult mai real, chemarea temută:

— Berta!

Acolo, înaintea mamei Sida, a trebuit să-i ceară iertare lui Petrea, și să-i făgăduiască și lui, și mamei, că va fi de aci 'nainte logodnică ascultătoare, — că numai e copilă, să se certe și să se ciondrănească cu băieții. Iar Petrea, dacă i-a făgăduit că n'o să-l mai bată, a prins să zâmbiască iarăș mulțămit, și a iertat-o.

— Să nu te mai cerce Dumnezeu, — atâta a mai putut să zică mama Sida, răstită cum îi era obiceiul. — Apoi Berta s'a făcut iar nevăzută, și toată ziua Petrea n'a mai dat de dânsa... Lasă că nici n'a prea căutat-o cu tot dinadinsul.

* * *

În seara aceea, luna a răsărit mai târziu, mult mai târziu ca atunci. A răsărit târziu de tot, — ș'a răsărit de geaba, căci n'a fost nimenea care să vadă cum se sguduiau de plâns înecat umerii Bertei, pe când lacrămile îi picurau mari din ochii tulburi, țințiți orbi în depărtarea nepătrunsă a nopții și a viitorului...

Fiindcă, vezi, câte un Făt-frumos trece așa, câteodată, prin viața unei Cenușotce... Dar nu se oprește.

ION GORUN

Problema locuințelor

Dr. Gr. Trancu-Iași a avut o fericită inspirație adunând într'un mănunchiu legile noastre referitoare la problema atât de serioasă a locuințelor.*) Broșura câștigă în interes și prin faptul că adaugă, în rezumat, și legiurile străine din Cehoslovacia, Franța, Italia, Belgia și Olanda, dându-ne astfel tristul prilej să constatăm vinovata noastră indolență — am putea zice — față de una din cele mai mari neplăceri de care suferim. În adevăr, după aplicarea reformei agrare, mi se pare că această chestiune este cea mai arzătoare și cu cele mai puternice efecte asupra societății.

Firește, gravitatea problemei nu trebuie căutată în mușenia ce și-o impune oficialitatea, ci în repercusiunile foarte serioase asupra societății. Cel puțin așa este considerată în străinătate, unde vedem că guvernele de după războiu nu au cruțat nici o jertfă pentru atenuarea crizei atât de acute a locuințelor. De multe ori constatăm că și mințile luminate din alte țări stau nedumerite în fața acestei probleme și apelează la contribuția intelectuală mondială pentru a putea găsi remediile cele mai potrivite. Astfel aflăm că s'au organizat anchete internaționale la Paris (1920), la Bruxelles (1921), la Londra (1922) și Praga (1923) și, desigur că acestea vor continua. Experiențele câștigate din asemenea anchete s'au pus în practică, cheltuindu-se sume de miliarde. Nici n'ar mai trebui să amintim, că România nu a fost reprezentată la aceste congrese internaționale. Abținerea noastră se justifică îndeajuns prin concepția oficialității noastre, care îndrumă și astăzi dificila criză a locuințelor în atribuțiunea poliției de stat, singura autoritate care se mai preocupă de această lipsă socială.

Cu cât însă problema se strămtoarește în cadrele unei autorități secundare, cu atât ea câștigă în proporții dela o zi la alta. Armata de funcționari și mulțimea micilor existențe o resimte din ce în ce mai mult. Din bunăvoință și interes pentru această categorie de cetățeni

*) Gr. Trancu-Iași: *Problema locuințelor*, editura librăriei Alex. Stănciulescu, București.

s'a scris, desigur, și broșura dlui Trancu-lași, cu scopul ca, făcând cunoscut opiniei publice fondul de seriozitate al problemei, ca și rezultatele obținute aiurea, să o angajeze la o mișcare care să trezească din inerție oficialitatea atât de nepăsătoare. Și, poate, l-a mai stimulat și o amărăciune personală pe deplin justificată: nefericitul nostru sistem de guvernare, care, ori de câte ori se schimbă, pune la dosar și cele mai vitale legi votate de antecesori. Aceasta a fost și soarta legii construcțiilor din 23 Iulie 1923, redactată de dl Trancu-lași și votată de Parlament sub guvernarea dlui general Averescu, cea dintâi lege în țara noastră care se ocupă cu problema locuințelor, în ansamblul ei. Nefiind suficient votul Parlamentului și sancțiunea regală, nu e mirare că autorul ei încearcă a o feri de desuetudine prin o popularizare în opinia noastră publică.

Mișcarea mondială pentru curmarea crizei de locuințe ne scutește de sarcina de a ne mai ocupa de latura ei profund socială. Scăderea morală de care se vorbește atât de des în toate părțile, și despre care am pomenit și noi, se datorește în bună parte și mizeriei de locuințe. Ce rezistență morală i-am putea cere oare unui funcționar care este lipsit și de cea mai elementară aspirațiune de civilizație: de căminul său?... Motivările legilor naționale, dar mai ales streine, aduse în scopul încurajării construcțiilor, ne dau în această materie cele mai frumoase pagini de sociologie.

Din păcate nu am ajuns încă în situația să ne putem preocupa mai intens de această latură mai înaltă a propășirii umane. Deocamdată, la noi interesul național primează orice altă considerație de ordin social. Din acest punct de vedere regretăm că unele soluțiuni lipsesc și din broșura dlui Trancu-lași, care și ea vede problema locuințelor exclusiv în lumină socială, scăpând din vedere că aceasta este situația numai în o jumătate de țară. Dacă în vechiul Regat ea este o problemă socială, în noile provincii ne apare, înainte de toate, ca o problemă națională de o implacabilă urgență. După cum s'a mai spus, criza de locuințe în Ardeal este înșasi criza românismului dela orașe. Dacă vom reuși să o rezolvăm, vom putea spori și consolida elementul românesc; dacă nu, realizarea echilibrului normal de populație, la orașe, va întârzia multă vreme încă.

Subt raport național, problema locuințelor ne creiază o situație pentru care nu vom găsi soluțiuni nici în paginile frumoase ale științei sociale, pentrucă, nicăiri elementul constitutiv de stat nu a răsărit din împrejurări mai grele ca în noile noastre provincii. În apus, elementul constitutiv de stat, cu mici excepții, este acelaș ca și înainte de război. Oprit pe o clipă de ravagiile războiului, își reia acum firul întrerupt, având ca singur obiectiv: propășirea socială.

La noi procesul este cu mult mai lung și mai complicat. Originea lui se întinde departe în nedreptățile politice ale trecutului, care trebuiesc întâi reparate. O emancipare socială, fără considerațiune la trecutul politic, ar aduce tot propășirea celor mai tari ca noi. Ar fi un proces tot atât de dăunător ca și actuala stare de totală neglijență.

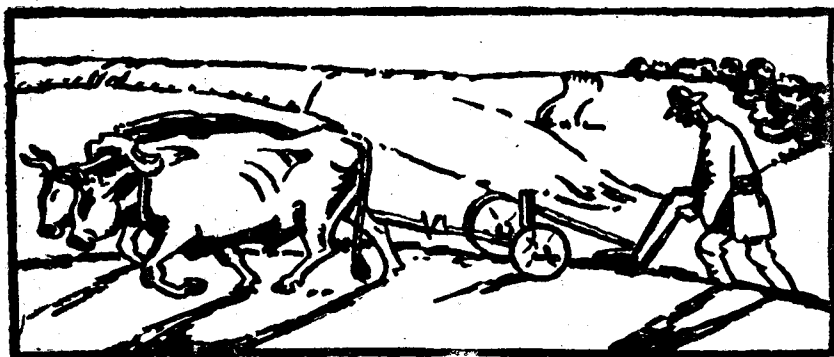
Înainte de a ne inspira din metodele aplicate aiurea, mai curând

ar trebui să învățăm dela aceia cari au o situație analoagă cu a noastră. Căci, mai există o țară, în această parte a globului, care nu a luat parte la congresele internaționale vizate mai sus: Jugoslavia. Dar abținerea sârbilor nu i-a împiedecat să rezolve, de multe ori foarte sumar, partea națională a problemei. Și bine au făcut, căci măsurile de ordin național nu ni-le poate inspira străinătatea, ci însăși viața reală a țării. Incepând cu tratatul de pace, sârbii și-au rezervat toată libertatea de acțiune în materie de reintegrare națională a elementului sârbesc. Urmarea acestei tenacități este, că orașele noastre bănățene gem sub balastul refugiaților din Jugoslavia, pe cari noi ne-am grăbit a-i primi cu inima deschisă, dar mai ales cu mâinile întinse. Și n'am putea zice că sârbii au fost conduși numai de instinctul orb al șovinismului. Printre măsurile luate nu sunt rare nici acelea dictate de dreptatea socială. Amintim un singur caz.

În statul jugoslav, cel care dispunea de o avere mai mare de trei milioane dinari, nu mai are drept să stea cu chirie. Dacă nu clădește, este pur și simplu dat afară din locuință, fără milă. Sunt convins că în felul acesta nu s'a greșit cu nimic împotriva umanitarismului. Căci mai curând se va putea plasa cel cu o bază economică de trei milioane, ca un funcționar al statului cu o îndemnuzație de chirie de două-trei sute lei lunar. Datorită acestor măsuri radicale, construcțiile în Jugoslavia se țin lanț; Belgradul de azi nu mai seamănă câtuși de puțin cu cel de dinainte de război.

Față de succesele, obținute și pe un teren și altul, ale altora, noi stăm inactivi și neputincioși. Evoluția noastră galopantă ne aduce zi cu zi noi surprize, încurcând tot mai mult ițele unui proces pe care tembelismul nu-l va putea descurca niciodată.

P. NEMOIANU

Căile ferate ardelene

— Inconvenientele lor actuale și îndreptarea lor —

Prin unirea Ardealului cu România, schimbându-se cu totul politica economică a căilor ferate ardelene, mărindu-se în același timp, în mod natural, și traficul de pe aceste linii, rețeaua ardeleană, ca și aceea din restul țării de altfel, nu mai corespunde cerințelor sporite, nici noii îndrumări a vieții noastre economice.

Cine cunoaște sistemul ardelean de căi ferate știe că, încă de pe vremea regimului maghiar, când totuși alta era politica căilor ferate, rețeaua ardeleană suferea pe urma unor inconveniente importante, a căror înlăturare era de pe atunci de dorit, și care este astăzi absolut inevitabilă, prin completa schimbare a situației politice și economice a țării.

Din aceste defecte pe urma cărora suferă întreaga viață economică, îngreunând în mod excepțional circulația și nepermițând exploatarea rentabilă și rațională a rețelei, cele mai importante sunt următoarele:

Primul și unul din relele cele mai mari este complectă orientare a sistemului de căi ferate spre Budapesta, ca nod central, de unde provine aproape complectă lipsă de linii transversale. Ca ilustrație a acestui inconvenient să arătăm că, pe vremea stăpânirii maghiare, un călător mergând dela Cluj la Sighetul Marmației ajungea mult mai repede la destinație prin Budapesta, decât pe liniile locale directe. Același lucru se întâmpla de asemenea și drumetului vroind să meargă dela Brașov la Seghedin, fiind silit să se urce până la Budapesta, când drumul i-ar fi fost mult mai scurt prin Teiuș—Arad, legăturile și încetineala trenurilor erau însă de așa natură încât sosea mai repede trecând prin Capitală. Liniile transversale existente erau toate de a

două și a treia ordine, neputând presta nici pe departe ceea ce **traficul** mereu crescând cerea de ele.

Un alt defect al rețelei de căi ferate ardelen constă în faptul că toate liniile de pe numeroasele văi ale țării își au punctul final prea jos în vale, neluându-se în considerare la trasarea lor, eventuala necesitate a prelungirii lor, în vederea legăturii acestor văi între ele. Din acest motiv liniile acestea nu mai pot fi prelungite decât renunțând la porțiuni importante de linii construite. Astfel între Baia-Mare și Sighetul-Marmației, distanța aeriană nefiind decât de 23 kilometri, totuși din cauza așezării prea joase a liniei la Baia-Mare (228 m. deasupra mării), construirea unei linii noi între aceste două orașe, în lungime de 60 kilometri, devine necesară cași aceea a unui lung tunel pentru trecerea munților.

Un al treilea inconvenient este lipsa de linii principale, neputând fi considerate ca atare decât liniile Oradea Mare—Brașov—Predeal, Teiuș—Arad și Timișoara—Orșova. Câteși trele sunt pe deasupra linii simple, micșorând mult randamentul lor, cel mult 35—40 trenuri în 24 ore în fiecare direcție. Din cei 5660 de kilometri de căi ferate existente în Ardeal, nici un kilometru nu este dublat, pe când în alte state triplarea și chiar cuadruplarea liniilor existente a început de mult.

Pentru îndreptarea rețelilor semnalate mai sus, în scop de a da căilor ferate din Ardeal întreaga amploarea necesară unei bune politici de căi ferate, se cer următoarele îmbunătățiri, necesitând jertfe mari pentru finanțele statului, însă absolut necesare, făcându-se repede plătite prin îmbunătățirea circulației și creșterea firească a rentabilității rețelei.

1. Crearea de noi linii principale, utilizând în parte actualele linii secundare, transformându-le însă în linii principale, și construind scurte linii de racord între ele;

2. Construirea de legături noi între Ardeal și restul țării;

3. Construirea de linii de interes local, și

4. Dublarea liniilor principale existente.

Crearea de noi linii principale

Primul și cel mai important punct din acest program este crearea de noi linii principale, traversând țara, în toată întinderea ei, dela nord la sud și dela vest la est, creând astfel noi și importante legături, nu numai între diferitele părți ale Ardealului, ci și între acesta și celelalte provincii ale României-Mari.

Cea dintâi linie principală de construit, de altfel construcția ei a și început încă de pe vremea războiului și continuă acum din nou, este linia de legătură între Ardeal și Bucovina. Lungimea acestei linii ar fi dela Apahida la Dărmănești, stația de pe linia Cernăuți—Pașcani—București, de 300 kilometri, dintre cari 250, Apahida—Dej—Badean—Ilva Mică (120 km.) și Dorna—Cândreni—Vatra Dornii—Dărmănești

(130 km.) linii deja existente, și numai 50 km. (Ilva Mică—Cândreni) linie de construit din nou.

A doua linie principală, ducând dela nord la sud, din Maramurăș la Brașov, ar dezlega problema atât de urgentă a legăturii directe a Maramurășului cu rețeaua de căi ferate românească, fără a mai trece ca până acum prin Ceho-Slovacia. Prin această linie, creându-se o a doua linie principală paralelă cu actuala linie Oradea Mare—București, supraîncărcată astăzi, s'ar degaja complet traficul de pe această linie, cel puțin în partea ei la nord de Carpați. Cum se va putea degaja la sud de Brașov, vom vedea mai târziu.

Linia ar urma să se construiască, în continuarea liniei Sighet—Vișăul de jos, dela această din urmă stație peste Romuli, valea Salvei până la Salva, în valea Someșului, 52 km., de unde până la Năsăud s'ar folosi linia existentă. Dela Năsăud la Bistrița s'ar construi un al doilea racord de 30 kilometri, dela Bistrița la Sărățel existând linia necesară. Prin construcția ultimului racord de 38 km., Sărățel—Măieruș, am intra în linia ferată, zisă de centură, terminată de pe acum până la Brașov. Am avea deci 3 linii noi de racord, Vișăul de jos—Salva, Năsăud—Bistrița și Sărățel—Măieruș în lungime totală de 120 km. linii noi, și 310 kilometri de linii existente urmând să fie transformate în linii principale: Sighet—Vișăul de jos (58 km.), Salva—Năsăud (6 km.) Bistrița—Sărățel (11 km.) și Măieruș—Brașov (235 km.). Lungimea totală a liniei ar fi deci de 430 km.

Dificultățile de construcției ale liniei n'ar fi prea mari, ne-existând nicăieri diferențe prea mari de nivel și nici tunele lungi. Înălțimea maximă a primului racord ar fi de 700 metri deasupra mării cu un tunel lung de aproximativ 800 metri, pe când cel de al doilea n'ar avea o înălțime maximă decât de 500 metri și al treilea și mai puțin.

Prin crearea acestor două linii principale se obțin următoarele scurtări de distanțe:

În traficul local:

Bistrița—Năsăud 30 km. în loc de 64 prin Beclean și

Bistrița—Reghinul Sas 59 km. în loc de 183 prin Ludoșul de Murăș sau 280 prin Cluj—Feldioara Răsboeni.

În traficul depărtat:

Cluj—Cernăuți 371 km., în loc de 770 km. via Feldioara Răsboeni—Ghimeș—Adjud;

Cluj—Sighet 216 km., în loc de 299 km. pe linia Oradea Mare—Satu Mare—Halmei—Kiralyhaza;

Cluj—Iași 589 km., în loc de 694 pe linia Ghimiș—Palanca;

Sighet—Brașov 430 km., în loc de 731 via Oradea—Cluj;

Sighet—Galați via Salva—Dărmănești. 608 km., via Salva—Ghimeș, 694 km. fața de 984 pe linia Oradea—Cluj—Ghimeș—Palanca.

Ca ultim avantaj al acestor două linii menționăm importanța lor strategică. Fiind situate mai în mijlocul țării, ele sunt mai puțin expuse, în caz de război, decât toate celelalte linii, situate mai la periferie. Linia Sighet—Salva—Brașov mergând, aproape pe întreaga ei în-

tindere, paralel cu Carpații va putea aduce de a semenea servicii importante ca linie de rocadă.

A treia linie principală ar fi linia București—Pitești—Curtea de Argeș—Jiblea—Sibiiu—Vințul de jos—Arad, ce s-ar putea crea prin construcția scurtului racord Curtea de Argeș—Jiblea, în lungime de abia 40 kilometri, și prin transformarea porțiunilor Râul Vadului—Sibiiu (41 km.). Jiblea—Riul Vadului a fost construită dela început ca linie principală, și Sibiiu—Vințul de jos (83 km.)

Prin această nouă linie distanța Sibiiu—București s-ar reduce dela 393 km. prin Piatra Olt la 171 km. și distanța Arad—București dela 631 la 549 km.

Prin construcția a numai 210 km. linii noi și transformarea a 719 kilometri de linii ferate secundare în linii principale, contând între acestea și porțiunea Madefalău—Ghimeș, Adjud—Ghimeș fiind construită dela început ca atare, am obține între Ardeal și vechiul Regat, următoarele 6 linii principale în lungime totală de 3076 km.

1. Cluj--Vatra Dornei--Dărmănești--(Iași--Chișinău) 312 (669) km ;
2. Feldioara Răsboeni--Adjud--(Galați, ... 387 (517) "
3. Sighetul--Marmației--București . . . . . 600 "
4. Oradea Mare--București . . . . . 654 "
5. Arad--Sibiiu--București . . . . . 549 "
6. Timișoara--București . . . . . 574 "

Legături noi între Ardeal și restul țării

Necesitatea creării unor legături noi și cât mai numeroase, astăzi ne-existând decât 4 (Palanca, Predeal, Turnu Roșu și Vârciorova), se înțelege dela sine, nemai fiind nevoie să insistăm asupra foloaselor lor. Incepând din nordul țării aceste legături ar fi următoarele:

1. *Sighet—Borșa—Cîrlibaba—Vatra Dornii—Piatra Neamț.* Linii existente Sighet—Borșa 80 km; linii de construit Borșa—Vatra Dornii 85 km; Vatra Dornii—Piatra 120 km; în total 205 km. Lungimea totală a liniei ar fi deci de 295 km. Prin construcția ei se realizează o a doua legătură între Maramurăș și restul țării, scurtându-se distanța Sighet—Galați dela 984 km. la abia 535. Pe această linie distanța București—Sighet ar fi de 649 km.

2. *Toplița Română—Borsec—Tulgheș—Tîrgu Neamț—Pașcani,* în lungime de 130 km, toată linie nouă, deschide traficului regiunii din cele mai bogate în păduri, formând o nouă și importantă legătură între Ardeal și Moldova.

3. *Brețcu—Onești,* în lungime de 53 km. legînd partea de jos a Ardealului de centrul și nordul Moldovei. Prin continuarea ei dela Onești la Bacău (50 km.) s-ar crea o legătură mult mai scurtă între Brașov—Iași—Chișinău, reducând distanța Brașov—Iași dela 458 km. peste Ploiești—Mărășești—Tecuci, și dela 452 km. peste Madefalău—Ghimeș—Adjud, la numai 363 kilometri.

4. *Brașov—Nehoiăș,* servind la ușurarea traficului pe prea încărcata linie Brașov—București putându-se îndrepta pe această linie toate

mărfurile din Ardeal destinate porturilor Galați, Brăila și Constanța. Distanța dela gara Ilieni, de pe linia Brașov—Sft. Gheorghe, ar fi până la Nehoiși de 65 kilometri. Dela Nehoiși la Buzău există o linie ferată în lungime de 74 km. De altfel această linie intră și în programul de construcții al actualului guvern, fiind în studiu.

5. Terminarea liniei *Petroșița—Sinaia*, în lungime cam de 25 km. începută încă cu câțiva ani înaintea războiului, lăsată însă de aproape zece ani în cumplită părăsire. Guvernul nostru din anii 1914—1916, știind că va avea să intre în război împotriva Austro-Ungariei, în loc să caute să creeze legături noi de cale ferată spre Ungaria, pe timpul neutralității, a lăsat în suspensie construcția chiar a liniilor începute, cum e de pildă cea de mai sus, în loc s'o termine și să caute să mai construiască și altele.

6. *Câmpulung . Giuvala—Râșnov—Brașov*, în lungime de 116 km. din care 90 km. linie nouă, servind unei comunicații rezezi și directe între colțul de sud est al Ardealului, bogat în industrii și lemnărie, și între Oltenia, bogată în cereale. Prin această linie s'ar ușura de asemenea traficul de pe linia Brașov—București, cea mai încărcată astăzi, scurtându-se distanța dela Brașov la Craiova dela 421 km. la 302 și Brașov—Calafat dela 528 la 409.

7. *Petroșani—Bumbesti*, în lungime de 30 km. Despre importanța acestei linii credem că nu trebuie să mai adăugăm nici un cuvânt, știindu-se de toată lumea ce folos imens ar aduce economiei noastre naționale legarea directă a bazinului carbonifer dela Petroșani cu capitala țării și porturile dunărene.

Prin construcția acestor linii am obține deci 11 legături între Ardeal de-o parte, Moldova și Muntenia dealtă parte, în loc de 4 ca până acum. Totalitatea liniilor noi de legătură ce ar urma să se construiască între Ardeal și vechiul Regat ar avea o lungime de 648 km.

Linii de interes local în Ardeal

Rețeaua de căi ferate ardelenne fiind cea mai dezvoltată din toate rețelele României-Mari, prncțul acesta de program poate fi lăsat mai la urmă, afari de linia *Reșița—Slatina Mică* și *Brad—Deva*, prezentind interese mai imediate. Totuși vom lăsa să urmeze și aceste linii în ordinea importanței lor.

1. *Reșița Fabrică—Slatina Mică* aproximativ 30 km., legând bogata regiune minieră și industrială *Reșița—Oravița—Anina* direct cu capitala țării. Astăzi distanța *Reșița—Timișoara—Lugoj—Slatina Mică* este de 219 kilometri, reducerea ar fi deci de 189 km.

2. *Brad—Deva*, în lungime de 30 km. Prin construirea acestei linii ar dispărea anomalia ca locuitorii din *Brad* având treburi în capitala județului *Deva*, să fie siliți să facă ocolul de 310 km. prin *Arad*, în loc să parcurgă o distanță de numai 30 km.

3. *Abrud—Zlatna*, servind de legătură nouă între *Munții Apuseni* atât de năpăstuiți de guvernele maghiare, și restul țării. Linia în lun-

gime circa 30 km. ar urma să se construiască ca linie normală, rămânând să se transforme în atare și linia îngustă Zlatna—Alba-Iulia.

4. *Târgu-Murăș—Sighișoara*, în lungime de 53 kilometri legând direct acest centru important bogat în păduri și industrii, cu Brașovul și capitala țării. Distanța Tg.-Mureș—Brașov—București s'ar reduce astfel dela 493 la abia 352 km.

5. *Șomcuta-Mare—Răstoci*, lungă de circa 25 kilometri scutind distanța Șomcuta—Cluj cu numai puțin de 220 km.

În total am avea deci de construit linii de interes local în lungime de 168 km.

Dublarea liniilor principale existente

Ultimul punct din acest vast program ar fi dublarea liniilor principale existente, urmând să fie executat, afară de linia Cămpina—Brașov abia după terminarea celorlalte trei puncte mai sus enumerate. Bine înțeles că concomitent cu executarea acestei părți din program se cere și construirea liniei directe București—Alexandria—Craiova, a cărei construcție este de asemenea abirlit necesar. Proiectul acestei linii a și fost de altfel elaborat de mult.

* * *

În rezumat pentru a îndreptă inconvenientele actualului sistem de căi ferate din Ardeal transformându-le într'un sistem în conformitate cu cerințele economice generale ale țării întregi, ar trebui să se construiască 210 kilometri linii noi pentru obținerea celor trei linii principale, 648 linii de legătură între Ardeal și vechiul Regat și 168 km. linii de interes local în Ardeal; în total deci 1026 kilometri linii noi. De transformat în linii principale ar fi 719 km., iar de dublat circa o mie.

De sigur o operă din cele mai vaste, necesitând cheltueli mari, cari s-ar amortiza însă curînd sporirea traficului aducând în același timp foloasele cele mai mari întregii noastre bogății naționale.

De altfel ce înseamnă 1000 de kilometri linii noi- față de cele 12 mii kilometrii de linii ferate existente astăzi în România Mare? Desigur puțin, însă prin construcția lor s'ar completa în mod ațit desăvârșit sistemul existent, încât ar putea face față pentru multă vreme tuturor cerințelor actuale și viitoare ale traficului.

VIRGIL P. RÂMNICIANU

Un echilibru economic

— Intre producție și consumul intern —

Viața noastră economică, dela o vreme 'ncoace, e din ce în ce mai bolnavă. Refrenul acesta a ajuns banal. Opinia publică, cu drept cuvânt îngrijorată de această situație, a consultat până acum pe toți aceia pe care i-a crezut în măsură de a-i putea ajuta să se reînșănătoșeze. Dintre cei consultați, unii au fost de părerea, că nu e motiv de alarmare, bolnavul suferă numai de o ușoară indispoziție, care va trece ușor, chiar numai cu câteva descănțece. Alții, dimpotrivă, au constatat că boala e serioasă și că se cer neapărat soluții grabnice și, dacă vrem să fim sinceri, soluții drastice.

Soluțiile propuse până acum pentru vindecarea vieții noastre economice au fost cam următoarele: reformarea sistemului monetar; schimbarea politicii financiare a statului; ridicarea regimului de restricțiuni, așezat de-asupra comerțului și implicit intensificarea producției și a exportului. Sau mai recomandat și alte remedii, tot numai de ordin economic sau financiar, pe care de aceasta dată nu le mai amintim.

Examinând cu atenție situația e ușor să ajungem la concluzia că nici una din soluțiile preconizate până acum nu e în stare să tămăduiască singură și în mod definitiv viața noastră economică și s'o feriască de recidivă. Noi, cari avem mai puțin în vedere interesele marelui finanțat și ale marelui industriist, ci mai mult interesele generale, credem că viața noastră economică s'ar putea normaliza numai așa, dacă simultan cu intensificarea producției, și cu celelalte măsuri ce se vor lua *am reduce și consumul la minimul posibil*, la strictul necesar. Să ne explicăm.

E un adevăr prea cunoscut, că orice individ sau orice colectivitate care consumă într'una mai mult decât produce, mai curând sau mai târziu trebuie să ajungă la ruină materială, și dacă nu face o sforțare eroică, decade moralicește și sfârșește prin a pieri în mod rușinos.

Or, noi dela începutul războiului 'ncoace consumăm incontinuu mai mult decât producem. Am practicat și practicăm o politică economică lipsită de cele mai elementare principii de economie națio-

nală și numai grație ei înregistrăm atâtea câștiguri mari și nemuncite alături de atâtea munci grele și nerăsplătite cinstit; atâta lux și desfrâu alături de imense lipsuri și mizerii; atâția negustori și așa de puține bunuri destinate comerțului.

Ni se va riposta poate de aceia cărora le convin aceste stări de lucruri, că noi voim să restrângem libertatea individuală și să sufocăm dorința de mai bine în om. Nu. Am vrea însă să se niveleze inegalitățile sociale. Aceasta o cere nu numai interesul general, ci și interesul aceluia, cărora nu le-ar conveni această măsură.

Dacă bogații și îmbogățiții, cu alte cuvinte favorizații politicei noastre economice de până acuma, ar fi în stare să cumpănească cât de cât urmările ce poate avea o politică de consum fără frâu, dacă și-ar pricepe interesele proprii mai bine și n'ar bagateliza murmurul populației sărace și sărăcite, și-ar reduce singuri poftele și s'ar mărgini la satisfacerea numai a acelor trebuințe, pe care până la oarecare măsură producțiunea indigenă le poate acoperi. Dar, dela niște oameni îmbătați de câștigurile ușoare, de lux și bună stare, — nu se poate aștepta atâta înțelepciune, simț de dreptate și de moralitate, nici patriotism și abnegațiune.

De aceea ar trebui să intervină statul. Și iată cum :

a) Să oprească cu desăvârșire importul articolelor de lux, fie chiar și cu rizicul, de nu mai primi din străinătate, drept retorsiune, nici articole cu adevărat necesare;

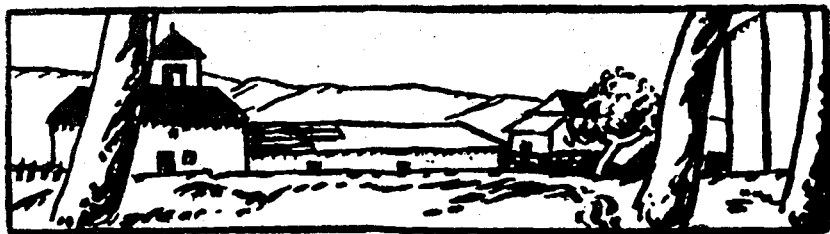
b) Deodată cu prohibirea articolelor de lux, să decreteze libertatea comerțului și a exportului pentru toate produsele naționale și să ridice valoarea muncii, plătindu-și funcționarii și muncitorii în mod cinstit și în conformitate cu cerințele vremii;

c) Paralel cu măsurile de mai sus să-și schimbe regimul fiscal impunând cu dări corăspunzătoare averile hipertrofiate și marile venituri provenite din ocupațiuni pur speculative și ușurând impozitele grele puse pe capitalul productiv și pe câștigurile mici, provenite din muncă grea și rodnică.

* * *

Fără o intervenție a statului printr'o politică economică, la baza căreia să stea dreptatea și moralitatea și care să aducă în echilibru consumul cu producțiunea, o reînsănătoșare a vieții noastre economice cu greu ne-o putem închipui. Și să nu se uite, că dela aceasta depinde într'o bună măsură și întărirea noastră socială și națională.

VASILE BUCUR

GAZETA RIMATĂ

Povestea unui om care nu există...

*„D-l Octavian Goga nu există în Ardeal”,
a zis d-l Al. Vaida, la Cameră.*

Vorbì neînduratul Voivod...

*Și astăzi, din Reteag la Homorod
S'a răspândit această veste tristă,
Cu mișcătoare-accente de prohod, —
Vai, Goga, în Ardeal, nu mai există!..*

*În lupta ce s'a 'ncins acum trei ani,
Între-un poet și-o sută de titani,
Numai Ghiulucă singur mai persistă:
Poetul jù mâncat de-ai săi dușmani, —
Și Goga, în Ardeal, nu mai există!..*

*Zadarnic a pornit, vijelios,
Și l'a întors pe Ciceo Pop pe dos,
De geaba 'nscris victime pe listă,
Și pe titani i-a semănat pe jos, —
Căci Goga, în Ardeal, nu mai există...*

*Prin aer zboară Honigman în salt
Și-amarnic strigă Fagure: „Gewalt!”
Rupși și bătuși, cu-o mutră fatalistă,
Se freacă frații, unul de cettalt, —
— „Nu, Goga în Ardeal, nu mai există!”*

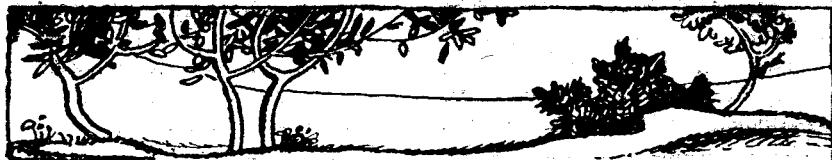
*Se pipăie pe șale Sever Dan
Și scuipă 'n sân, de frică, popa Man,
Când scap' o vorbă mai regionalistă;
Dar toată spaima lor de-acum e'n van, —
Că Goga, în Ardeal, nu mai există!...*

*Injură zilnic „Patria“, brutal,
Că Goga-i un pericol național;
Conspiră, complotează și insistă
Că Goga țara o dădù de mal:
Dar Goga, în Ardeal, nu mai există!...*

*Cândvã, se vor trezi ca dintr'un vis
Toți cei o sută, sus, în paradís,
Plângând într'un prelung și-adânc oftat
Partidul lor, misterios ucis, —
De Goga, care nici n'a existat!...*

HAMLET MONTAUREANU
autorul monologului „A fi sau a nu fi“

INSEMNĂRI

Partidul național și studențimea. Ziarul *Patria* a publicat zilele trecute un articol intitulat: „Principalul vinovat: d. Octavian Goga”. Desigur, că nu intenționez să iau asupra mea, un rol de apărător. Partea aceasta rămâne în sarcina d-lui Octavian Goga, care știe să răspundă, ori de câte ori are în față pe adversarii săi, pe cât de furioși pe atât de caraghioși.

Ceeace mă indeamnă să mă amestec în această chestiune, este afirmația *Patriei* că d. Octavian Goga n'a făcut nimic în timpul cât a fost ministru al Cultelor: nici căminuri pentru studenți nu a zidit, nici burse nu le-a dat, iar studenților cari se aflau în străinătate, le-a revocat toate bursele. În felul acesta fiind pusă chestiunea, vreau să reclam pentru mine cinstea de a răspunde acestor afirmații, fiindcă bursele au aparținut ministerului Instrucțiunii, al cărui secretar-general pentru Ardeal a fost scriitorul acestor rânduri, și nu ministerului Cultelor, după cum știiu și copiii de școală.

La afirmațiile îndrăznețe ale *Patriei* răspund cu următoarele cifre:

Am ridicat numărul bursierilor dela Universitatea din Cluj dela 200 la 400, adică la dublu. Bursele pentru București le-am sporit dela 150 la 300, adică la dublu. În străinătate am dat 150 burse față de 100 ale anului precedent. În sfârșit, tot noi am asigurat întreținerea gratuită a tuturor elevilor din școlile normale ale statului.

N'a fost destul ceeace am făcut. Eram numai la începutul operei noastre de ajutorare a studențimei. Dar, în fața activității noastre, cine ne-a acuzat de incurie, revoltându-se că prădăm banii statului cu burse și ajutoare inoportune? D-l O. Ghibu, fostul secretar general al Instrucțiunii în Consiliul dirigent, care, rezumând bursele și ajutoarele date studenților ardeleni, în comparație cu cei din vechiul Regat, Bucovina și Basarabia, a publicat următoarele cifre:

Vechiul Regat	441 mii lei
Bucovina	312 " "
Basarabia	568 " "
Transilvania	4.561 " "

Înțeleg ca oamenii politici să nu cruțe armele când caută să distrugă pe adversar, dar să vie cu asemenea așerțiuni morale, cu neadevăruri monstruoase cari pot fi desmințite în fiecare moment, este un fenomen pe care nu-l putem califica ușor.

Dar, pentrucă suntem la capitolul burseelor să mi se dea voie să pun și eu o chestiune. În anul 1919—1920, resortul Instrucțiunii din Consiliul dirigent a votat o sumă oarecare ca burse pentru studenți. Rata întâia s'a distribuit celor îndreptățiți. Cât pentru rata a doua, studenții cari urmau cursurile la București nu au mai primit-o.

La reclamațiile ce mi s'au făcut, am constatat că un remarcabil personaj al Consiliului dirigent a ridicat bani dela resortul Instrucțiunii ca să-i trans-

mită personal direcțiunei Căminurilor din București. De-acolo, neștiind cui să-i înmăneze, i-a adus iarăș la Cluj, dar nu i-a mai restituit în acelaș loc. La stăruințele mele de a da de urma burselor studenților, am primit răspunsul că banii au fost întrebuințați pentru alte scopuri ale Consiliului dirigent. Martori sunt toți studenții vizaiți în aceeaș faimoasă incurcătură. — *Octavian Prie.*

Onestul anonim. A încetat din viață deunăzi, la București, după o lungă suferință trupească impletită cu profunde dureri morale, încă unul din gazetarii de credință ai generației trecute: fostul prim redactor al ziarului *Universul*, Ion Popescu. Couăzeci de ani, Ion Popescu a stat în fruntea popularului cotidian, — ai cărui proprietari sau arendași n'au fost totdeauna împrieteniți cu tainele scrisului, — reușind să mențină acolo un apreciat nivel de seriozitate și nepărtinire. S'ar fi putut spune, că numele pe care-l purta îl destinase anonimului. Ziaristul Ion Popescu, stăpânind o întinsă cultură politică, era însă un om dărz și incoruptibil, cumpănit și muncitor, ale cărui calități intelectuale i-ar fi permis și alte ascensiuni în viața publică. Totuș fostul prim-redactor al *Universului* a murit sărac, și aproape necunoscut; câți din sutele de mii de cetitori, vreme de două decenii, au știut de existența muncii lui tăcute și cinstite ?

Astăzi nu mai trăim în zodia acestor discreți soldați ai unei idei. Analfabeți reporteri asurzesc lumea cu sgomotul lor indecent și-și iscălesc, cu litere de-o șchioapă, fantaziile stoarse pe marmura pătată a cafenelelor, din drojdia unei consumații plătite de alții. Deci, în fața scrierului închis al lui Ion Popescu, în părerea de rău cu care am plâns pe un om de treabă, am ames-

tecat și regretul cu care întovărășiam dispariția unuia din acei slujitori de ieri ai presei, cari își înțelegeau altfel decât majoritatea celor de astăzi, cetățeneasca lor misiune.

Zone culturale. Consiliul comunal al Timișoarei ne trimite un documentat memoriu, pledând cu multă insuficiență pentru o mișcare culturală demnă de toată atențiunea. Invățând din faptele trecutului regim, când cu sprijinul efectiv al primăriei Timișoara avea o stagiune teatrală de 6—7 luni pe an, consiliul își pune întrebarea cât se poate de firească, dacă nu ar fi cazul ca în interesul noului stat să se facă acelaș lucru.

Dar primăria Timișorii preconizează planuri și mai îndrăznețe, emițând ideia creierii unor zone culturale dealungul frontierilor țării, regiuni atât de expuse influențelor nefaste din afară, împărțindu-le după cum urmează, având fiecare câte un teatru permanent :

1. Zona sudvestică cu sediul în Timișoara ;
2. Zona apuseană cu sediul în Cluj ;
3. Zona de miazănoapte cu sediul în Cernăuți ;
4. Zona răsăriteană cu sediul în Chișinău.

Mișcarea aceasta culturală s'ar susține prin contribuțiile comunelor urbane din zona respectivă și a ministerului de Culte.

Cât privește zona bănățeană, primăria Timișoarei a și luat unele măsuri practice în vederea realizării acestui plan. Anul acesta a înființat o catedră de canto la Conservatorul comunal și a inițiat organizarea unei orchestre care să cânte mai târziu și la teatru, iar în viitor intenționează creierea unei catedre pentru arta dramatică. Incepând cu anul acesta, va înscrie în bugetul comunei suma de 500.000 lei anual.

Cunoscând resursele oraşului Timișoara și în general ale Banatului, împărtășim și noi optimismul că zona sudvestică este foarte ușor de realizat. Nu putem fi tot așa de optimiști în ce privește celelalte zone.

Dar, fiindcă consiliul oraşului Timișoara ne face plăcerea să cetim și să susținem un prețios act de administrație *culturală*, profităm de ocazie să emitem, la rândul nostru, încă o idee.

Până la realizarea acestui mareș plan cultural, nu s'a gândit oare că s'ar putea organiza la Timișoara și o stagiune de o lună-două de operă cu concursul trupei dela Cluj? Resursele oraşului și marele lui public iubitor de artă ar putea scoate din gura morții — cum e cazul — aceasta valoroasă instituțiune de stat, prin o stagiune de o lună-două, până la creierea și a unei zone culturale guvernamentale. Am fi foarte fericiți să aflăm că primăria Timișoarei s'a ocupat și de această chestiune.

Conferința dlui Octavian Goga. — Invitat fiind de tineretul universitar din Cluj, d. Octavian Goga va ține o conferință publică, Duminecă 9 Noemvrie, în sala Teatrului național.

Această împrejurare pare să fi fost de-ajuns, pentruca, dintr'odată, gazetele partidului național să scormonească în lada de gunoare a presei de scandal și să arunce în calea directorului *Țărei Noastre* toate calomniile puse în circulație, cu atât de puțin succes, de „rozenthalii“ și „honigmanii“ dela București. Înțelegem până la un punct accesul de furie din tabăra partidului național. Dl Octavian Goga e privit în redacția *Patriei* numai ca un dușman politic și, prin urmare, această bruscă și violentă acțiune de ponegrire, chiar în tovărășia puțin onorabilă a contrafrăților dela *Adevărul* și *Lupta*,

pornește dtr'un explicabil simțământ de adversitate.

Nu trebuie să se uite însă, un amănunt mic și neînsemnat. Dl Octavian Goga n'a fost chemat, și nu vine la Cluj, în calitate sa de membru al unui partid. Altora le rămâne nenorocitul sistem de a căuta să inhame pe studenți la carul vulgar al întrecerilor politice. Cu gândul și mai ales cu mâinile curate, d. Octavian Goga, care nu e membru în niciun consiliu de administrație al vreunei întreprinderi capitaliste, d. Octavian Goga care nu e nici la *Renner* nici la *Blank*, d. Octavian Goga, care nu cunoaște pe celebrul Schuller nici măcar după fizionomie, d. Octavian Goga care a făcut în viața sa altceva decât să închee vreun pact cu irenditismul maghiar, — d. Octavian Goga va vorbi într'adevăr despre *Ideea națională*, pe care n'o slujește de ieri, de când a apărut așa zisul „fascism“, și căreia i-a închinat partea cea mai bogată și mai frumoasă a sufletului său.

Adversarii cari vor să turbure spiritele cu articole provocatoare, ca cel din *Patria* de deunăzi, reeditând o stupidă născocire de-acum treisprezece ani, pentru care d. Vaida și-a cerut la vreme toate scuzele, dovedesc o veninoasă și pătimășe pornire; ea s'ar putea întoarce tot asupra mărșărilor urzitori de infamii.

Pentru cei prudenți, e destul. — *a. h.*

Reforma administrativă. — „Asociațiunea funcționarilor administrativi din Transilvania“ a publicat într'un volum observările sale asupra proiectului de reformă administrativă deșus pe biroul Parlamentului de către guvernul actual, înfățișând în mod paralel, articol cu articol, propunerile sale de modificare a textului inițial. Această lucrare se datorește unei comisii delegate din sânul „Asociației“ și at-

cătuță din dnii P. Roșca, dr. Al. Moldovan, dr. G. Ciupe, dr. S. Bălinț, subprefecți, Teofil Hossu, notar județean și dr. Sever Pop, primpretor.

„Nu avem pretenția, zic autorii acestui *Material pentru unificarea administrativă*, de a fi făcut o lucrare completă. Multe chestiuni le-am atins numai principiar. Nu am voit să ne girăm ca îndrumători, ci am vroit să depunem muncă curată și desinteresată pe altarul administrației țării noastre. Având în vedere scurtimea timpului ce ne-a stat la dispoziție, am crezut că luând ca bază proiectul prezentat, prin lucrarea noastră de față, modestă așa cum se prezintă, vom putea contribui cu munca și știința noastră ca edificiiu administrativ, dela care depinde bună starea țării, să sporească cu o petricică sănătoasă. „

Noi înregistrăm cu o deosebită plăcere contribuția experienței administrației a Ardealului la o problemă de interes general, atât de importantă, și nădăjduim că se va ține seamă de ea la discuția în Parlament a legii de unificare a administrației noastre.

Apucături gazetărești. — Ne-am indignat și noi, cum se cuvine, în urma scandalului cu fraudele improprietății. S'ar părea însă, că o anumită parte a presei dela București, aceea despre care avem și noi o părere atât de precisă, ține să dea acestei pănăntale, și așa destul de vastă, o întorsătură de film senzațional. Astfel, un ziar de-acum zecede zile vesteă următoarele: „In ultimul moment se anunță ca iminentă arestarea unei personalități de seamă, care a avut un rol precumpănitor în materie de improprietăre. Personajul în chestiune era socotit ca o mare valoare și i se prorocea un mare viitor politic“

E de prisos să spunem că „senzată“ a durat numai câteva zile și nimica nu

s'a auzit de arestarea „personalității de seamă“, care a avut un rol precumpănitor, — și celelalte. Și lumea plătește, citește, se pasionează, și trece mai departe.

O punere la punct. — Cu prilejul discuției la Mesaj, dela Cameră, s'a făcut câteva interesante precizări asupra tratativilor dintre partidul liberal și partidul național din iarna anului 1922.

D. Mihai Popovici a declarat că partidul național a tratat cu sinceritate în vederea formării unui guvern de colaborare, dar că liberalii au ridicat mereu tot mai multe pretențiuni, zădărniciind înțelegerea.

D. dr. Lupu a adăugat că atunci când opoziția din Cameră răsturnase guvernul Averescu, căzuse de acord să formeze un guvern în acord cu voința corpului electoral. Partidul național a înțeles însă să trateze numai cu liberalii și astfel aranjamentul de la început a încetat.

D. Vintilă Brătianu a obiectat d-lui Popovici că după ce l-a văzut că a făcut ulterior partidul național, s'a îngrozit gândindu-se ce s'ar fi putut întâmpla dacă se constituia în 1922 un guvern de colaborare.

S'ar putea crede că această relatare a noastră e tendențioasă. Ea aparține însă ziarului *Adevărul*, și d. Iacob Rozețihal numai de ostilitate față de partidul național nu poate fi învinuit.

Cărți și reviste. Au apărut: *Generalul Averescu*, Semănătorul de ofensive, de Mihail C. Vlădeacu, fost deputat, prețul 30 lei.

Problema monetară și soluțiunea ei de I. D. Protopopescu, prețul 10 lei.

Gândirea, Anul III Nr. 6, București, prețul 12 lei.

Arhivele Olteniței, Anul II Nr. 10, Craiova, abonament, 200 lei pe an.